

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

มนัญญา ภูแก้ว
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมนับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งของโลกปัจจุบัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์อันเนื่องมาจากความต้องการพื้นฐานและความต้องการความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ กระตุ้นให้มนุษย์พัฒนาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการในการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสะดวกสบายและง่ายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งมีการพัฒนากระบวนการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมเพื่อให้ได้สินค้าต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการผลิตนี้เองที่ก่อให้เกิดของเสียและของเสียเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม และสำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจำนวนมาก โดยขาดความระมัดระวังและขาดการคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด จึงส่งผลทำให้ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและการแพร่กระจายของปัญหามลพิษที่เพิ่มเป็นเท่าทวีคูณจนอยู่ในขั้นที่น่าวิตก และต้องเร่งรณรงค์ให้ประชาชนในประเทศให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ความหนาแน่นของประชากรในเขตเมืองจะเป็นตัวเร่งทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมและรุนแรงมากขึ้น โดยที่ประชากรในเมืองจะมีลักษณะของการใช้ทรัพยากรมากกว่าในชนบท ดังนั้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองจึงมักเกิดจากการใช้ทรัพยากรของคนในพื้นที่และการผลิตของเสียจากการใช้ทรัพยากรเหล่านั้น ส่วนปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตชนบทส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการที่ประชากรมีความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและอาหาร จึงมีผลทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าสงวน เพื่อนำไม้มาสร้างที่อยู่อาศัยและเพื่อขยายพื้นที่การเพาะปลูก โดยเฉพาะการตัดไม้ทำลายป่าก่อให้เกิดผลเสียตามมามากมาย เช่น ปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วม ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ความสูญเสียด้านผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงสารเคมีที่ใช้เพื่อการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ สารเคมีดังกล่าวบางชนิดเป็นสารที่มีพิษอันตราย ซึ่งเมื่อนำมาใช้อย่างไม่ถูกต้อง ขาดการควบคุม ขาดความรู้ในการเก็บรักษา การขนส่ง และการกำจัดกากของเสียแล้ว จะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพทั้งโดยเฉียบพลันและเรื้อรังได้

สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อม

สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อม สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประการหลัก ๆ กล่าวคือ

๑) การเพิ่มของจำนวนประชากร (Population growth) ปัจจุบันการเพิ่มของจำนวนประชากรโดยเฉลี่ยทั่วโลกมีแนวโน้มสูงมากขึ้น แม้ว่าการรณรงค์เรื่องการวางแผนครอบครัวจะได้ผลดี แต่ปริมาณการเพิ่มของประชากรก็ยังคงอยู่ในอัตราทวีคูณ (Exponential Growth) เมื่อจำนวนผู้คนที่เพิ่มมากขึ้น ความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติก็เพิ่มมากขึ้นตาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย พลังงาน ฯลฯ อีกทั้งการปล่อยของเสียต่าง ๆ ที่เป็นตัวทำลายสิ่งแวดล้อมก็เพิ่มมากขึ้นตามอีกด้วย

๒) การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี (Economic Growth and Technological Progress) ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจนั้น ทำให้มาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงตามไปด้วย มีการบริโภคทรัพยากรจนเกินความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต มีความจำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ช่วยเสริมให้วิธีการนำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายและมากขึ้น นักวิชาการสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักจะมีความเห็นตรงกันในคำกล่าวที่ว่า มนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่สุดในการทำลายธรรมชาติและสภาวะแวดล้อม โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวเร่ง ดังนั้น วิธีการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตรงจุดที่สุดคือ การแก้ที่พฤติกรรมของมนุษย์อันเป็นสาเหตุหลักของปัญหา ซึ่งอาจจะได้ผลดีกว่าการใช้เทคโนโลยีตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วและกำลังเกิดขึ้นอย่างไม่สิ้นสุดเนื่องจากความละโมภและมักง่ายของมนุษย์นั่นเอง

ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม

๑) ทรัพยากรธรรมชาติที่ร่อยหรอ (Natural Resource depletion) เนื่องจากการใช้ทรัพยากรกันอย่างไม่ประหยัด เช่น ป่าไม้ถูกทำลาย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแคลนน้ำ เป็นต้น

๒) ภาวะมลพิษ (Pollution) เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง มลพิษในอาหาร สารเคมี เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากการเร่งรัดทางด้านอุตสาหกรรม

ในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งของรัฐของรัฐและเอกชนเพื่อยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจำเป็นต้องมีการนำทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มาใช้เป็นปัจจัยในการผลิตทั้งสิ้น ในการใช้ทรัพยากรดังกล่าวหากใช้โดยปราศจากความระมัดระวังหรือปราศจากการวางแผนที่ดีพอย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมได้

กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

กระแสการตื่นตัวในการรณรงค์ให้ประชาชนร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้เกิดขึ้นกับประเทศไทยมาเป็นระยะเวลานานพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ให้รู้จักคุณค่าของสิ่งแวดล้อม การรณรงค์ให้ใช้วัสดุที่ผลิตมาจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่า การพยายามหาสิ่งต่าง ๆ มาใช้ทดแทนการใช้วัสดุจากธรรมชาติ รวมถึงการประกาศบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เป็นต้น สำหรับในส่วนของการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมอยู่หลายฉบับ เช่น

- (๑) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๒) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๓) พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๑
- (๔) พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๐
- (๕) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๕๗

แต่ในที่นี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับกฎหมายที่ถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพียงฉบับเดียว นั่นคือ **พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕** เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นกฎหมายที่จัดการสิ่งแวดล้อมแบบรอบด้าน ทั้งมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เสียง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พระราชบัญญัตินี้ยังพยายามสร้างความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมายด้วยการให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายนี้ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ อย่างจริงจัง มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและขั้นตอนการให้ความเห็นชอบแก่รายงานให้มีประสิทธิภาพและ

รัดกุมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้รับเอาหลักการทางเศรษฐศาสตร์ทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น หลักผู้ก่อมลพิษต้องจ่าย (Polluter Pays Principle) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมมาบัญญัติไว้อีกด้วย

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ มีทั้งสิ้น ๗ หมวด ๑ บทเฉพาะกาล ๑๑๕ มาตรา และได้ถูกประกาศออกมาเพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๑๘ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๑ และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

หมวด ๑ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง คือ “คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม” โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายและรัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเป็นรองประธาน และมีกรรมการอื่นโดยพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอีกไม่เกิน ๑๙ คน โดยคณะกรรมการชุดนี้จะมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญหลายประการ เช่น การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม การให้ความเห็นชอบในแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

หมวด ๒ กองทุนสิ่งแวดล้อม

เป็นกองทุนหนึ่งของกระทรวงการคลังซึ่งประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น

- (๑) เงินกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงตามที่นายกรัฐมนตรีกำหนด
- (๒) เงินค่าบริการและค่าปรับที่จัดเก็บตามพระราชบัญญัตินี้
- (๓) เงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นคราว ๆ
- (๔) เงินจากดอกผลและผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุนนี้

โดยให้กรมบัญชีกลางกระทรวงการคลังเป็นผู้เก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของกองทุนสิ่งแวดล้อม และดำเนินการเบิกจ่ายเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งกองทุนนี้ถูกกำหนดให้เพื่อส่วนราชการต่าง ๆ ได้ใช้สำหรับการลงทุน จัดหา จัดซื้อ และดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสีย ให้ราชการส่วนท้องถิ่นหรือรัฐวิสาหกิจกู้ยืมเพื่อจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสียหรือน้ำเสีย ให้เอกชนกู้ยืมในกรณีที่บุคคลนั้นมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องจัดให้มีระบบบำบัดอากาศหรือน้ำเสีย เป็นเงินที่ไว้ช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร รวมทั้งยังใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารกองทุนด้วย

ซึ่งกองทุนดังกล่าวจะมีคณะกรรมการกองทุนทำหน้าที่ในการพิจารณาจัดสรรเงินกองทุน กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ระเบียบและวิธีการขอจัดสรรหรือกู้ยืมเงินกองทุน

หมวด ๓ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในส่วนนี้พระราชบัญญัติได้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑ มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นการเกิดประโยชน์ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะถูกกำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งมาตรฐานในการกำหนดคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- (๑) มาตรฐานคุณภาพน้ำในแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง แหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ
- (๒) มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งและพื้นที่บริเวณปากแม่น้ำ
- (๓) มาตรฐานคุณภาพน้ำบาดาล
- (๔) มาตรฐานคุณภาพอากาศ
- (๕) มาตรฐานระดับเสียงและความสั่นสะเทือน และ
- (๖) มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องอื่น ๆ

นอกจากนั้นคณะกรรมการฯ ยังมีอำนาจในการปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมดังกล่าว โดยต้องให้เหมาะสมตามความก้าวหน้าในทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ณ เวลานั้น ๆ ด้วย

ส่วนที่ ๒ การวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ในส่วนนี้ได้กำหนดให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นผู้จัดทำแผนปฏิบัติการที่เรียกว่า "แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม" เพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งอาจจะเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาวก็ได้ ตามความเหมาะสม โดยแผนดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยแผนงานและแนวทางการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ เช่น

- (๑) การจัดการคุณภาพอากาศ น้ำ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ
- (๒) การควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด
- (๓) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- (๔) การประมาณการเงินงบประมาณแผ่นดินที่จำเป็นในการดำเนินการตามแผน
- (๕) การจัดองค์กรและระเบียบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่าง

ส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

และเมื่อได้มีการประกาศแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนฯ ดังกล่าว และเพื่อให้การดำเนินการตามแผนฯ นี้เป็นไปโดยบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด พระราชบัญญัตินี้จึงให้กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนงานหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น นอกจากนี้เมื่อได้ประกาศใช้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในราชกิจจานุเบกษาแล้ว พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในท้องที่เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำ หรือมีระบบนิเวศที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นหรือเป็นเขตควบคุมมลพิษต้องจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมขึ้นมาโดยเฉพาะด้วย

ส่วนที่ ๓ เขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ในเรื่องการคุ้มครองและจัดการพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้เป็นไปตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ในพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารหรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป ที่อาจถูกทำลายจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่ายหรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติจะถูกกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์โดยให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจออกกฎกระทรวง กำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ ๔ การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมด้วย โดยในกรณีที่โครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังกล่าวนั้นเป็นโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือโครงการร่วมกับเอกชน ซึ่งต้องเสนอ ขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีตามระเบียบปฏิบัติของทางราชการ ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจการนั้นต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในระยะ ทำการศึกษาความเหมาะสมของโครงการเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อเสนอขอความเห็น ประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

หมวด ๔ การควบคุมมลพิษ ในส่วนนี้พระราชบัญญัติได้แบ่งออกเป็น ๘ ส่วน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้
ส่วนที่ ๑ คณะกรรมการควบคุมมลพิษ

"คณะกรรมการควบคุมมลพิษ" จะประกอบด้วย ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ สิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมขนส่งทางบก อธิบดีกรมเจ้าท่า อธิบดีกรมโยธาธิการ อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม อธิบดีกรม อณามัย อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เลขาธิการสำนักงานนโยบายและ แผนสิ่งแวดล้อม ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินห้าคนเป็นกรรมการ และอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจและหน้าที่ในการเสนอแผนปฏิบัติการ เพื่อป้องกันหรือแก้ไขอันตรายอันเกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ เสนอความเห็นเกี่ยวกับการให้มีการ ดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม ป้องกัน ลด หรือขจัดมลพิษต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ ประสานงานระหว่างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชน เพื่อควบคุม ป้องกัน ลด หรือขจัดมลพิษ จัดทำรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์มลพิษเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติปีละหนึ่งครั้ง เป็นต้น

ส่วนที่ ๒ มาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด

ในเรื่องนี้พระราชบัญญัติได้กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ และโดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศมาตรฐานการควบคุมมลพิษ จากแหล่งกำเนิด สำหรับควบคุมการระบายน้ำทิ้ง การปล่อยทิ้งอากาศเสีย การปล่อยทิ้งของเสีย หรือมลพิษอื่น สู่สิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัตินี้

ส่วนที่ ๓ เขตควบคุมมลพิษ

ท้องที่ใดมีปัญหามลพิษซึ่งมีแนวโน้มที่ร้ายแรงถึงขนาดเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ของประชาชนหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้ท้องที่นั้นเป็นเขตควบคุมมลพิษเพื่อดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษได้ และเพื่อเป็นการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น ในท้องที่ที่ได้ประกาศกำหนดให้เป็นเขตควบคุมมลพิษจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษ ในเขตควบคุมมลพิษนั้นเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อรวมไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพ สิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด โดยแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษดังกล่าวนี้ต้องเสนอ ประมาณการและค่าขอจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินกองทุนสำหรับก่อสร้างหรือดำเนินการเพื่อให้มี

ระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการที่จำเป็นสำหรับการลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษนั้นด้วย

ส่วนที่ ๔ มลพิษทางอากาศและเสียง

ยานพาหนะที่จะนำมาใช้จะต้องไม่ก่อให้เกิดมลพิษเกินกว่ามาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดตามที่พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนด และหากพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่ามียานพาหนะที่มีมลพิษเกินกว่ากำหนด พนักงานเจ้าหน้าที่นั้นสามารถออกคำสั่งให้ห้ามใช้ยานพาหนะนั้นโดยเด็ดขาดหรือจนกว่าจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดที่กำหนดได้

นอกจากนั้นในส่วนนี้ยังได้กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจประกาศกำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยอากาศเสีย รั้วสี หรือมลพิษอื่นใด ที่อยู่ในสภาพเป็นควัน ไอ ก๊าซ เขม่า ฝุ่น ละออง เถ้าถ่าน หรือมลพิษอากาศในรูปแบบใดออกสู่บรรยากาศ ไม่เกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้หรือมาตรฐานที่ส่วนราชการใดกำหนด โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่กำหนดดังกล่าวมีหน้าที่ต้องติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย อุปกรณ์ หรือเครื่องมืออื่นใดสำหรับการควบคุม กำจัด ลด หรือขจัดมลพิษซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพอากาศตามที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษกำหนด เว้นแต่จะได้มีระบบ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือดังกล่าวซึ่งเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษได้ทำการตรวจสอบสภาพและทดลองแล้วว่ายังใช้การได้อยู่แล้ว และเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจะกำหนดให้มีผู้ควบคุมการดำเนินงานระบบบำบัดอากาศเสีย อุปกรณ์ หรือเครื่องมือดังกล่าวด้วยก็ได้

ส่วนที่ ๕ มลพิษทางน้ำ

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจประกาศกำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกเขตที่ตั้ง และกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องก่อสร้างติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสีย

ส่วนที่ ๖ มลพิษอื่นและของเสียอันตราย

การบำบัดและขจัดขยะมูลฝอยและของเสียอื่นที่อยู่ในสภาพเป็นของแข็ง การป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากการทำเหมืองแร่ทั้งบนบกและในทะเล การป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากการสำรวจและขุดเจาะน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และสารไฮโดรคาร์บอนทุกชนิด หรือการป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากการปล่อยทิ้งน้ำมันและการทิ้งเทของเสียและวัตถุอื่น ๆ จากเรือเดินทะเล เรือบรรทุกน้ำมันและเรือประเภทอื่นให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดไว้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ แต่หากไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้โดยเฉพาะ จะเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษที่จะต้องออกกฎกระทรวงกำหนดชนิดและประเภทของของเสียอันตรายที่เกิดจากการใช้สารเคมีหรือวัตถุอันตรายในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมเกษตรกรรม การสาธารณสุข และกิจการอย่างอื่นให้อยู่ในความควบคุม แต่ทั้งนี้ต้องกำหนดหลักเกณฑ์มาตรการและวิธีการเพื่อควบคุมการเก็บรวบรวม การรักษาความปลอดภัย การขนส่งเคลื่อนย้าย การนำเข้ามาในราชอาณาจักร การส่งออกไปนอกราชอาณาจักรและการจัดการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายดังกล่าวด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาที่เกี่ยวข้องด้วย

ส่วนที่ ๗ การตรวจสอบและควบคุม

เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษซึ่งมีระบบบำบัดอากาศเสีย อุปกรณ์ หรือเครื่องมือสำหรับควบคุมการปล่อยทิ้ง อากาศเสียหรือมลพิษอื่นระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียมีหน้าที่ต้อง

เก็บสถิติและข้อมูลซึ่งแสดงผลการทำงานของระบบหรืออุปกรณ์และเครื่องมือดังกล่าวในแต่ละวันและจัดทำบันทึกรายละเอียดเป็นหลักฐาน ไว้ ณ สถานที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นและจะต้องจัดทำรายงานสรุปผลการทำงานของระบบหรืออุปกรณ์และเครื่องมือดังกล่าวเสนอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่แหล่งกำเนิดมลพิษนั้นตั้งอยู่อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

ส่วนที่ ๘ ค่าบริการและค่าปรับ

ในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่ใดซึ่งได้จัดให้มีการก่อสร้างและดำเนินการระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการโดยเงินงบประมาณแผ่นดินหรือเงินรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่นและเงินกองทุนซึ่งจัดสรรตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษพิจารณากำหนดอัตราค่าบริการที่จะประกาศใช้ในแต่ละเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่ที่เป็นที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมดังกล่าว

หมวด ๕ มาตรการส่งเสริม

เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ใดซึ่งมีหน้าที่จะต้องจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสียระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียอย่างอื่น รวมทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุที่จำเป็นสำหรับแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น หรือผู้รับจ้างให้บริการซึ่งได้รับอนุญาต มีสิทธิขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากทางราชการในเรื่องการขอรับความช่วยเหลือด้านวิชาการเข้าสำหรับกรนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือวัสดุที่จำเป็นซึ่งไม่สามารถจัดหาได้ภายในราชอาณาจักรและการขอรับอนุญาตนำเข้ายานพาหนะหรือผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ติดตั้ง ควบคุมหรือดำเนินงานระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสียในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาและว่าจ้างบุคคลที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้ควบคุมเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร รวมทั้งขอยกเว้นภาษีเงินได้ของบุคคลนั้นที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ควบคุมในราชอาณาจักรได้อีกด้วย

หมวด ๖ การรับผิดชอบทางแพ่ง

กำหนดไว้ว่าแหล่งกำเนิดมลพิษใดก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหาย เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใหม่ทดแทนหรือค่าเสียหาย ไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ยกเว้นแต่ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่ามลพิษนั้นเกิดจาก

(๑) เหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม

(๒) การกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ

(๓) การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเองหรือของบุคคลอื่นซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อมในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น

ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายดังกล่าวข้างต้นนั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบทั้งหมด รวมถึงค่าใช้จ่ายที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษที่เกิดขึ้นนั้นด้วย นอกจากนี้ผู้ใดที่กระทำหรือเว้นการกระทำจนทำให้สูญหายหรือเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นของรัฐหรือสาธารณสมบัติจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายให้กับรัฐด้วย

หมวด ๗ บทกำหนดโทษ

ในหมวดนี้เป็นการกำหนดบทลงโทษเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ไว้ เช่น

- การฝ่าฝืนหรือขัดขวางการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายจากมลภาวะ
- การบุกรุกหรือครอบครองที่ดินของรัฐโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- การไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงในเรื่องต่าง ๆ
- การแพร่หรือไขข่าวที่ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับอันตรายจากแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีเจตนาที่จะทำลายชื่อเสียงหรือความไว้วางใจของสาธารณชน
- การใช้ยานพาหนะที่ก่อให้เกิดมลพิษ
- เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งมลพิษ ผู้ควบคุม หรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียที่ไม่ทำการจัดเก็บสถิติ ข้อมูล หรือไม่ทำบันทึก

ฯลฯ

และจากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้วนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ได้พยายามวางแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในระดับหนึ่ง ด้วยการสร้างความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม โดยให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษสามารถควบคุมดูแลการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และมีอำนาจดำเนินการได้ในกรณีที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามที่พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ การเข้าไปในอาคารสถานที่หรือเขตที่ตั้งของโรงงาน การออกคำสั่งเป็นหนังสือให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบบำบัดมลพิษ และคำสั่งอื่นๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเนื้อหาข้างต้น นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษมีอำนาจตรวจสอบรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดมลพิษในแหล่งกำเนิดมลพิษต่าง ๆ ที่เจ้าของหรือผู้ควบคุมเสนอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น และเจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องรวบรวมส่งให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษซึ่งรับผิดชอบท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อตรวจสอบ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษยังอาจเสนอแนะต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจควบคุมดูแลแหล่งกำเนิด มลพิษให้สั่งปิด พักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาตของแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น ๆ เสนอแนะให้มีการดำเนินการตามกฎหมายเพื่อบังคับให้ส่งน้ำเสียหรือของเสียไปบำบัดตามกฎหมาย และให้คำปรึกษาหรือแนะนำแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและบำรุงรักษาระบบบำบัดมลพิษรวมอีกด้วย จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นจะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษมีอำนาจหน้าที่กว้างขวางในการกำกับดูแลให้เป็นไปตามข้อบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้จะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใดส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ แต่อย่างไรก็ตามผู้ศึกษายังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษต้องมีประสิทธิภาพแล้วผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพราะไม่ว่ากฎหมายจะมีการยกเว้นที่ตีความเพียงใด แต่หากการบังคับใช้และผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพแล้วจะทำให้กฎหมายดังกล่าวไม่เกิดประสิทธิผลอย่างแน่นอน